

Buxgalteriya hisobi fanini rivojlanishida raqamlashtirishni takomillashtirish

Turayeva Gulizaxro

Guliston Davlat Universiteti o'qituvchisi

Iskanova Mavlyuda

Guliston Davlat Universiteti o'qituvchisi

Asadova Shaxnoza

Suyunova Hilola

Guliston Davlat Universiteti SAA fakultet talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqola buxgalteriya hisobi fanining nazariy asoslari va buxgalteriya hisobi fanini rivojlanishida raqamlashtirishni takomillashtirishning o'rni hamda ahamiyati va bunga sababchi omillarga bag'ishlanadi. Buxgalteriya hisobini yuritishda qo'llaniladigan tizimlar zanjiri rivojlanishi uchun hissa qo'shgan olimlar va ularning fikrlari, ta'riflari aks etgan.

Kalit so'zlar: Buxgalteriya hisobi, buxgalterlar, korxonalarda buxgalteriya tizimi, EHM, 1S buxgalteriya, Excel

Kirish

Keyingi yillar mobaynida xalqaro standartlarga to'la-to'kis javob beruvchi buxgalteriya hisobi tizimini yaratish borasida ko'pgina islohotlar olib borilmoqda. Buxgalteriya hisobidan foydalanuvchilar doirasi ancha kengayib borayotganligi, integratsiya jarayonlari chuqurlashayotganligi, qo'shma korxonalar barpo etilayotganligi, jahon moliya bozoriga chiqilayotganligi sarmoyalar, ishchi kuchi va valyutaning ayrim mamlakatlar o'rtasida erkin harakatlanishi zarurligi buxgalteriya hisobi tizimini jahon standartlariga ko'chirishni yanada qattiqroq talab qilmoqda.

Muxokamlar va natijalar

Buxgalteriya hisobi -har qanday mulkchilik shaklidagi korxonalar xo'jalik faoliyatini yalpi, uzluksiz kuzatish va nazorat qilish, sodir bo'lgan voqea-hodisalarni hisob registrlarida qayd qilish, ularga ishlov berish hamda hujjatlarga asoslangan holda moliyaviy hisobot ko'rinishida axborotlarni foydalanuvchilarga taqdim qilish tizimidir. Xo'jalik hisobi asosan quyidagi funksiyalarni bajaradi: a) iqtisodiyot tarmoqlarida sodir bo'layotgan xo'jalik jarayonlarini kuzatib borish; b) kuzatish orqali olingan ma'lumotlarni miqdoriy ko'rsatmalarda ifodalash;

c) korxonalar, tashkilot, muassasalar xo'jalik faoliyatlarini kuzatish natijalarini maxsus hujjatlarda qayd etish; d) maxsus hujjatlarda aks ettirilgan ma'lumotlarni umumlashtirish va guruhlashtirish, xo'jalik jarayonlari ustidan nazorat o'rnatish hamda

ularga ta'sir etishdir. Buxgalteriya hisobining paydo bo'lishi tarixi uzoq o'tmishda, miloddan avvalgi IV asrga borib taqaladi, uning paydo bo'lish davrini aniqroq aniqlash qiyin. Arifmetika va yozuvning rivojlanishi buxgalteriya hisobining paydo bo'lishi uchun asos bo'ldi. Qadimgi dunyoda birinchi buxgalteriya usullari inventarizatsiya va buxgalteriya hisoblari edi. Arxeologlar Frot va Dajla daryolarining vodiylarida - Bobiliya, Nil daryolari - Qadimgi Misrda buxgalteriya hisobining paydo bo'lishining dastlabki izlarini qayd etdilar. Buxgalteriya hisobi yuritishning yangi davri EHMLar paydo bo'lishi bilan bog'liq. 1925 yilda V. Bush elektr releli birinchi hisoblash mashinasini yaratdi. Bu avtomatlashtirishda emas, balki texnologiyada yangi qadam edi. Hisoblash jarayonini boshqarish hali ham odam zimmasida edi. 1944 yilda hisoblashlarni boshqarish avtomatik amalga oshiriladigan «Mark-1» tipidagi releli mashina yaratildi. Bu mashinaning yangi elementi boshqarish qurilmasidir. Biroq, har qanday mexanik qurilma kabi, «Mark-1» mashinasi ham hisoblash texnologiyasida sifat o'zgarishiga olib kela oladigan tezkorlikka ega emas edi. EHMLarning bir necha avlodlari takomillashib bugungi zamonaviy kompyuter ko'rinishiga keladi. To'rtinchi avlod EHMLari 75-yillardan boshlab vujudga kelib, katta integral sxemalar (KIS) asosida yaratilgan. EHMLarni avlodlarga ajratishda ularning qanday elementlardan yasalganligiga qarab emas, balki ularning ishi qanday tashkil etilganligiga va qanday dasturlar asosida ishlashiga ham e'tibor berishimiz kerak. Bu EHMLar orqali hisoblashlarni avtomatlashtirish orqali buxgalteriya hisobi yuritishni yanada osonlashtirdi. Dastlab 1979-yili Visicals nomi bilan Software Arts firmasida jadvallar bilan ishlovchi dasturiy taminot paydo bo'ldi, 1997-yilga kelib Microsoft tomonidan Excel dasturi taqdim etildi, bu dastur boshqalariga nisbatan juda juda qulay edi. Shundan so'ng "1S Buxgalteriya" buxgalteriya faoliyatini avtomatlashtirish uchun mo'ljallangan dasturiy ta'minot ishlab chiqiladi. 1S Buxgalteriya dasturi Rossiyaning 1S kompaniyasi tomonidan ishlab chiqarilgan.

Xulosa:

Xuddi shu kabi buxgalteriya hisobini axborot texnologiyalari orqali yuritish ham yuqori samara berishi hech kimga sir emas. Bu borada, mamlakatimizda yetarlicha amaliy tajriba orttirilgan. Buxgalteriya hisobi yuritilishining avtomatlashishi korxonalar va tashkilotning samaradorligini yanada oshirishi amalda isbotini topgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.N.Sh.Kabirov. "PEDAGOGS" international research journal. "Buxgalteriya hisobi yuritish va audit haqida".
- 2.A.B. Muxametov, A.A Abdubohidov, " Buxgalteriya hisobi ".
- 3.S. Yuldasheva, I. Masteyeva, B. Maxkamov "Buxgalteriya hisobi asoslari.

4. Turayeva, G. (2023). FACTORS FOR INCREASING THE STABILITY OF GRAIN PRODUCTION AND PERFORMANCE INDICATORS. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 2(6), 45-50.

5. Qaxxorovna, T. G. (2023). The Impact of Artificial Intelligence on the Economy. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*, 2(2), 57-61.

6. Qaxxorovna, T. G., & Ikrom o'g'li, X. J. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIGA BOZOR MEXANIZMLARINI JORIY QILISH. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(2), 85-90.

7. Qudratullaevna, A. M., Qaxxorovna, T. G., & Eshbulovich, M. H. (2023). SUN'IY INTELLEKT VA UNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(2), 65-69.

8. Gulizahro, T., Shohzodbek, S., Nodirjon, I., & Nasiba, R. (2022). The Role and Importance of Industry in the Fight against Poverty in Today's Economy. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*, 1(2), 5-10.

9. Turayeva, G., Ismoilova, M., Abdug'apparova, O., Abduqayumov, U., Anafiyayev, O., Ashurmatov, N., ... & Jumayeva, S. (2022). BOZOR AGROIQTISODIYOTIDAGI INSTITUTSIYONAL O'ZGARISHLAR SHAROITIDA HAMKORLIK TAMOYILLARI SHAKLLARI. *Zamonaviy dunyoda ijtimoiy fanlar: Nazariy va amaliy izlanishlar*, 1(27), 82-85.

9. Qaxxorovna, T. G., Djurayevich, Z. A., & Bobomurot o'g'li, N. R. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION FAOLLIKNI OSHIRISH. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(2), 80-84.

